

KẾ HOẠCH BẢO TỒN

SA MU DẦU (*Cunninghamia konishii*) TẠI KHU BTTN XUÂN NHA

Thông tin chung về loài

Loài có tên địa phương là cây Lung linh. Ở nhiều nơi được biết dưới tên Ngọc am. Tên khoa học của loài là *Cunninghamia konishii* Hayata họ Hoàng đàn (*Cupressaceae*).

Là loài cây hiếm, có ở Trung Quốc, Đài Loan, Lào và Việt Nam. Ở Việt Nam loài có phân bố hạn chế ở trên một số đông núi cao ở miền Bắc như Hà Giang (Tây Côn Lĩnh, Du Già), Thanh Hóa (Pù Hu, Xuân Liên), Nghệ An (Pù Hoạt, Pù Mát). Ở Sơn La Sa mu dầu lần đầu tiên được ghi nhận có mặt ở Khu BTTN Xuân Nha năm 2014.

Hiện trạng bảo tồn thế giới của Sa mu dầu được đánh giá là **Đang bị tuyệt chủng (EN)** theo các tiêu chí A2cd; B2ab(ii,iii,v) của IUCN. Hiện trạng quốc gia của loài là **Sắp bị tuyệt chủng (VU)** với các tiêu chí A1a,d,C1. Loài nằm trong Danh sách các loài nguy cấp quý hiếm được ưu tiên bảo vệ của Nghị định 160/213/NĐ-CP.

Gỗ Sa mu dầu thơm làm thuốc, rất được ưa chuộng làm đồ mỹ nghệ. Cây có kích thước lớn nên gỗ còn bị người dân khai thác làm nhà, làm đồ gia dụng.

Hiện trạng bảo tồn loài tại Khu BTTN Xuân Nha

Trong năm 2014 – 2015 đã ghi nhận thêm tại Xuân Nha loài Sa mộc dầu tại khu vực sườn Đông Bắc dải Pa Luông (bản A Lang) ở độ cao 1.500m – 1.600m. Số lượng cá thể Sa mu dầu trưởng thành ước tính khoảng 4 cây, phân bố tập trung trên diện tích khu phân bố của quần thể 2 km², trong đó diện tích nơi cư trú khoảng 0,5 km². Các cây đều đã già cỗi và rỗng ruột và không có cây con tái sinh. Quan sát thấy nhiều cây chết tự nhiên tại khu vực này.

Sa mu dầu ở Xuân Nha đang bị đe dọa nghiêm trọng bởi nạn khai thác gỗ trái phép đặc biệt là việc khai thác gỗ về làm nhà (lợp mái). Ngoài ra việc tái sinh kém, số cá thể còn lại ít cũng là nguy cơ khiến loài này biến mất tại KBT.

Mục tiêu và các vấn đề bảo tồn loài

- Phân bố và hiện trạng của các tiểu quần thể có thể có ở Sơn La được xác định.
- Các cá thể còn sót lại ở Khu BTTN Xuân Nha được giám sát và bảo vệ nghiêm ngặt khỏi bị khai thác, chặt hạ.
- Phương pháp nhân giống cho Sa mu dầu từ các cá thể còn lại ở Sơn La được xây dựng và thử nghiệm cả bằng hạt và bằng hom.

Các giải pháp thực hiện

- Điều tra xác định rõ các cá thể còn lại trong khu vực huyện Vân Hồ. Điều tra bổ sung khả năng có Sa mu dầu ở Khu BTTN Tà Sùa.
- Nghiêm cấm việc khai thác, chặt hạ và sử dụng gỗ Sa mu dầu dưới mọi hình thức.
- Đóng biển và giám sát từng cá thể Sa mu còn lại tại Khu BTTN Xuân Nha
- Thiết lập các biển thông tin, biển tuyên truyền bảo vệ sinh cảnh và loài cây này tại khu vực núi Pha Luông.
- Theo dõi các đặc điểm vật hậu, xác định thời vụ, đặc tính ra hoa kết quả. Tiến hành thu hái hạt giống và gieo ươm từ các cá thể còn lại.
- Thử nghiệm giâm hom Sa mu dầu.

Vai trò của các bên tham gia

- Khu BTTN Xuân Nha tăng cường công tác bảo vệ và giám sát chặt chẽ tới từng cá thể Sa mu còn lại. Nghiêm cấm mọi hình thức khai thác sử dụng gỗ Sa mu dầu từ tự nhiên.
- Khu BTTN cùng CLB thông Xuân Nha thông tin, tuyên truyền cho người dân về giá trị và sự cần thiết bảo vệ loài Sa mu này ở trên địa bàn, báo tin cho kiểm lâm địa bàn khi phát hiện những xâm hại rừng.
- Các đơn vị nghiên cứu như ĐH Tây Bắc, PanNature, Phòng bảo tồn thiên nhiên Chi cục Kiểm lâm Sơn La thực hiện các đề tài điều tra đánh giá hiện trạng và nhân giống cho Sa mu dầu.

Tài liệu tham khảo

1. Sách đỏ Việt Nam. Phần II. Thực vật. NXB KHTN&CN, 2007.
2. Nguyễn Tiến Hiệp, Phan Kế Lộc, Nguyễn Đức Tố Lưu, Philip Ian Thomas, Aljos Farjon, Leonid Averyanov, Jacinto Regalado Jr. *Thông Việt Nam, nghiên cứu hiện trạng bảo tồn 2004*. NXB Lao động xã hội, 2004.
3. Phan Văn Thắng. *Ghi nhận mới về loài Ngọc Am ở Khu BTTN Xuân Nha*. 2014. Trang <http://www.thiennhien.net/2014/07/13/ghi-nhan-moi-ve-loai-ngoc-o-khu-bttn-xuan-nha/>